

CHARM SANOATIDA SULFATLANGAN YOG'LARNING QO'LLANILISHI.

Niyozova R.N.

Buxoro muhandislik texnologiya instituti

Hozirgi vaqtda charm sanoatida terini moylash uchun ishlatiladigan yog' emulsiyalar tarkibiga yuqori qaynaydigan yog' distillash fraksiyalari bo'lgan mineral moylarning 10-30% qo'shiladi. Mineral moylar teriga osongina kirib boradi va aralashmada yog'lar bilan ta'sirlashib terining qalinligiga kirib borishiga yordam beradi, shuningdek, dog'larni paydo bo'lishini istisno qiladi. Teri sanoatida sintetik yog'dan (GOST I1010-74) poyabzal ustki qismi uchun xromlangan terini yog'lash uchun foydalanish katta ahamiyatga ega, bu ikki atomli spirt (etilen glikol) bilan uglerod atomlari soni bilan etirifikasiyalangan umumiy sintetik yog' kislotalari 12 dan 22 gacha. Biroq, so'nggi paytlarda yuqori sifatli elastik terilarni olishga katta ahamiyat berilganligini hisobga olgan holda, poyafzal ustki qismlari uchun bu yog' har xil elastiklikdagi xromli terini ta'minlamaydi. Hozirgi vaqtda yangi sintetik yog'- metil efirlari (oksidlangan) ishlab chiqilgan. Olingan yog' materiali ko'p miqdorda sovunlanmaydigan moddalarni o'z ichiga oladi (TU 3840807-78) va faqat poyabzal va terining pastki qismi uchun terini yog'lash uchun tavsiya etilishi mumkin. Poyafzal ustki qismi uchun xromlangan terilarni talablarga muvofiq moylash masalasiga kelsak, poyabzal sanoati va poyabzal iste'molchilari har qanday egiluvchanlikdagi terilarga muhtoj. Bu metil efirlarda sovunlanmaydigan moddalar miqdorini kamaytirishni talab qiladi. Poyafzal ustki qismlari uchun xromlangan terining namlanishining oshishi uning asosiy kamchiligi bo'lib, bu kiyimning tez eskirishiga to'sqinlik qiladi. Xromli yarim tayyor mahsulotni xlorli parafinlar bilan har xil yog'lovchi moddalar bilan aralashtirilganda qayta ishlashda xromlangan terining namlanishining sezilarli pasayishiga erishiladi. Xlorli parafinlarning quyidagi ijobiy sifatlari ma'lum: toksik emasligi, sovuqqa chidamliligi, saqlash vaqtida o'zgarmasligi va oksidlanishga chidamliligi. Xlorli parafinlarning yog' o'tkazuvchi material sifatida foydalanishga

yaroqliligi ularda galogen biriktiriladigan joylarda qutb markazlarining mavjudligi bilan aniqlanadi . Bog'langan holatda bo'lgan va zaif qutbli ta'sirga ega bo'lgan xlor yog'lari dermisning strukturaviy elementlari bilan bog'lanish darajasiga ta'sir qiladi . Ushbu yog'li moddalarda faol guruhlarining mavjudligi ularning teri bilan kimyoviy o'zaro ta'sirini ta'minlaydi. Yarim tayyor mahsulotni tarkibida xlorli parafinlar bo'lgan yog' emulsiyasi bilan ishlov berish xromlangan yarim tayyor mahsulotning old yuzasining yorishishiga va uning ma'lum mustahkamlikka ega bo'lishiga olib keladi.

Yog' moddalarining asosiy xususiyatlari yog'ning so'rilishi, qatlamlanishi va teriga bog'lanishi. Aniqlanishicha, sulfatlash uchun ishlatiladigan asl yog'lar sulfatlash usuliga qaraganda yog'larning teri tomonidan so'rilish darajasiga ko'proq ta'sir qiladi. Xromlangan terini sulfatlangan va sulfirlangan moylashtiruvchi moddalar bilan moylashda qatlamlar bo'ylab yog'ning bir xil taqsimlanishi kuzatiladi. Ushbu yog'larning eng yaxshi kirib borish qobiliyati, ularning tarkibidagi gidrofilik sulfat va sulfoguruhlarining xususiyatlari bilan izohlanadi. Emulsiyalar sulfatlangan va sulfirlangan yog'li moddalar ishtirokida qattiq suv va kislotalarning ta'siriga nisbatan kam sezgir. PH qiymati zaryadlarning tabiatiga va anion yog'larning barqarorligiga boshqacha ta'sir qiladi . Sulfirlangan yog'larda pH ning pasayishi (3,5 gacha) karboksil guruhlarining dissotsilanish darajasining pasayishi tufayli manfiy zaryadning pasayishiga olib keladi. Barqarorlik va emulsiyalash qobiliyati pasayadi. Efirlangan sulfoguruhlarining dissotsiatsiyalanish darajasiga pH o'zgarishi hech qanday ta'sir qilmaydi. Sulfirlangan yog'larda pH ning pasayishi yoki ortishi zaryadning kattaligiga, sulfoguruhlarining dissotsilanish darajasiga, shuningdek, yog'larning barqarorligiga va ularning emulsiyalash qobiliyatiga ta'sir qilmaydi. Ma'lumki moylash natijasida terining cho'zilish mustahkamligining oshishi moylash materialining xususiyatiga bog'liq. Sulfatlangan va sulfirlangan yog'larni qo'llashda yuqori quvvat ko'rsatkichlari olinadi. Agar mineral moy va neytral glitseridlar (mol va texnik yog') terining chidamliligini yog'sizlarga nisbatan taxminan 2-3 barobar oshirsa, sulfonatlangan baliq yog'i terining chidamliligini 7,6 barobar oshiradi va sintetik guruhlar esa yog'li materiallar 9-10 marta terining chidamliligini oshiradi Sulfatlangan baliq yog'lari bilan ishlangan teri sulfatlanmagan tabiiy yog'lar bilan yog'langan teriga qaraganda ancha bardoshlidir.

Sulfatlanmagan va sulfatlanmagan yog'lar tabiiy va sintetik yog'lar uchun yaxshi emulgator hisoblanadi. Chet el charm sanoatini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlaridan biri sulfatlash, sulfirlash, xlorlash va boshqa jarayonlardan so'ng har xil turdagi terilarni yog'lash uchun qo'llaniladigan tabiiy va sintetik yog'lovchi moddalarni maxsus kimyoviy zavodlarda, ularga berilgan xususiyatlar asosida, oldindan tozalashdan iborat.

G'arbiy Evropa mamlakatlarida poyabzal ustki qismi uchun teri, asosan, 40-50% sulfatlanmagan yog'lar aralashmasi 50-60% neytral yoki ozgina kislotali sulfatlanmagan tuyoq moyi bilan yog'lanadi. Ilgari sulfonlanish va oksidlanishga duchor bo'lgan baliq yog'i bilan birga kit va tyulen yog'i ham ishlatiladi. Ba'zida yog' aralashmasiga 10-12% mineral moy qo'shiladi. Sulfonlangan tuyoq moyi va treska yog'i sulfonlanmagan original yog'lar bilan birgalikda xromlangan terilarni yog'lash uchun keng qo'llaniladi. U ularga yumshoqlik beradi va keyingi ishlov berishni osonlashtiradi. Germaniyada DS-25 sulfatlanmagan moy ishlab chiqarish uchun past yod qiymatiga ega yuqori sifatli treska yog'i ishlatiladi. Uning ishlatilishi yumshok teri olish imkonini beradi. Teri va mo'ynani qayta ishlash uchun sulfirlangan preparat haqida ma'lumot mavjud bo'lib, u 20 dan 45% gacha bo'lgan va tarkibida xlor bo'lmagan uglerod zanjiri uzunligi 8 dan 24 atomgacha bo'lgan sulfirlangan xlorli yuqori yog' kislotalari va yuqori yog'li kislotalarning efirlaridan iborat. Sulfoxlorli mahsulotlar ishlab chiqarish uchun hayvon yog'lari va o'simlik moylari ishlatiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ниёзова, Р. Н., Хужакулов, К. Р., & Фозилов, С. Ф. (2020). Модификация синтетического жира и применение его для жирования кож. *ВВК* 79, 600.
2. Хужакулов, К. Р., Ниёзова, Р. Н., Исломов, У. У. У., & Махмудов, А. Ж. (2020). Изменение жира в коже в процессе ее хранения и эксплуатации. *Universum: технические науки*, (12-4 (81)).
3. Sattorova, G. T. (2023). Termoplast polimerlarning reologik xossalari va ularni o'rganish usullari. *Science and Education*, 4(4), 503-508.

4. Tuymurodovna, Sattorova Gulnoza. "The Importance of Carbon Dioxide Gas in All Life Processes." *Eurasian Journal of Engineering and Technology* 16 (2023): 71-74.

5. Садирова, С. Н., Файзуллоев, Ф. Ф., & Иноятов, Ш. Т. (2020). Изучение изменения структурных элементов кожной ткани каракуля, квашенного молочной сывороткой. *Universum: технические науки*, (11-2 (80)), 54-56.

6. Садирова, С. Н., Темирова, М. И., & Алиева, Н. И. (2020). Исследование проквашенности каракуля с применением вторичных продуктов молочного производства. *International Journal of Advanced Technology and Natural Sciences*, 1(1), 39-44.

7. Ниязова Раъно Нажмиддиновна. "Жирование коллагеновых волокон кожной ткани." Главный редактор: Ахметов Сайранбек Махсутович, д-р техн. наук; Заместитель главного редактора: Ахмеднабиев Расул Магомедович, канд. техн. наук; Члены редакционной коллегии (2021): 28.

8. Ниязова Р.Н. "Взаимодействие жирующих веществ с коллагеном." *International Journal of Advanced Technology and Natural Sciences* 2.2 (2021): 55-59.

9. Ниязова Раъно Нажмиддиновна. "Экологические и эксплуатационные свойства жированных кож на основе синтетических жирных кислот." *Science and Education* 2.12 (2021): 347-352.

10. Ниязова Раъно Нажмутдиновна. "Особенности проведения процесса жирования и замшевого дубления." *The 3rd International scientific and practical conference "Modern directions of scientific research development"* (September 1-3, 2021) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2021. 491 p.. 2021.

11. Нигинабону Кобил Кизи Жамилова, & Мизробжон Халим Угли Зарипов (2023). СИНТЕЗ И ИССЛЕДОВАНИЕ КАРБОКСИЛЬНОГО КАТИОНИТА НА ОСНОВЕ ПРОДУКТОВ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ АКРИЛОВОЙ КИСЛОТЫ И ФУРФУРОЛА. *Scientific progress*, 4 (5), 453-458.

12. Nigina, J., & Mizrob, Z. (2023). PRODUCTION OF VINYL ETHERS OF FURFURYL ALCOHOL. *Universum: химия и биология*, (9-2 (111)), 57-62.